
УДК 811.161.2'374.2:46

Ірина Казими́рова, Людмила Туровська
Інститут української мови НАН України, м. Київ

АКАДЕМІЧНЕ ТЕРМІНОЗНАВСТВО: РЕТРОСПЕКЦІЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

У статті проаналізовано основні аспекти вивчення термінології в різні періоди розвитку академічної лінгвоукраїністики. Окреслено початкові спроби досліджень теоретичних та практичних термінологічних проблем в Україні середини ХІХ ст.; діяльність наукових товариств зі збирання сільськогосподарської, природничої і технічної термінології та номенклатури, яка започаткувала формування термінологічної картотеки Київського Наукового Товариства. Схарактеризовано розгортання досліджень із термінознавства в Інституті української наукової мови ВУАН із часу його заснування в складі Академії наук. Виокремлено найважливіші досягнення в царині термінознавства у створеному в 1930 р. Науково-дослідному інституті мовознавства. Констатовано вплив позамовних, передусім навчально-освітніх та ідеологічних, чинників на подання термінів у галузевих словниках. Представлено термінологічні досягнення Інституту української мови НАНУ, створеного в 1991 р.

Окреслено перспективи наукових пошуків термінологів, зосереджені на визначенні теоретичних засад створення корпусів наукових текстів, термінологічних баз і банків даних; поглибленні теоретичних досліджень у термінографії, зокрема випрацюванні принципів укладання одно- і багатомовних термінологічних словників різних галузей знань; засад укладання історичного словника лінгвістичних термінів, навчальних посібників із термінознавства; створення теоретичного підґрунтя для уведення фаху «термінолог» до переліку спеціальностей, за якими готують студентів заклади вищої освіти України.

Ключові слова: *термінологія, термінознавство, термінологічна робота, термінологічний словник, наукові термінологічні товариства, Інститут української наукової мови ВУАН, Інститут мовознавства НАНУ, Інститут української мови НАНУ.*

Академічні термінознавчі студії мали своїм підґрунтям потужні національні витоки, оскільки започаткування досліджень теоретичних та практичних термінологічних проблем в Україні належать до середини ХІХ ст. Основоположником

© І.А. КАЗИМИРОВА, Л.В. ТУРОВСЬКА, 2018

української термінології вважають І.Г. Верхратського, який зробив перші спроби систематизування наявної та створення нової термінології у 6-ти випусках «Початків до уложення номенклатури і термінології природописної, народної, зібраної межі людом» [1; 2] та намагався створити українську природознавчу термінологічну систему на народно-розмовній основі. Невеликі словники термінів, надруковані В.Й. Левицьким та І.Г. Верхратським у «Записках Наукового Товариства імені Шевченка», засвідчили початок систематичної термінологічної роботи, інтенсифікація якої відбулася після політичної відлиги 1905 р. Над термінологією активно працюють засноване 1918 р. Київське Наукове Товариство, Київська «Просвіта» (1906 — 1910), студентські гуртки (термінологічні комісії «Гуртка Натуралістів» при Київському Політехнікумі й при Товаристві імені Григорія Квітки-Основ'яненка в Харкові). У 1913 р. Київське Наукове Товариство стало організаційним осередком термінологічної справи. Кілька тисяч карток із записами сільськогосподарської, природничої і технічної термінології та номенклатури, зібраних студентськими гуртками, започаткували формування його термінологічної картотеки. 11 серпня 1918 р. створено Термінологічну Комісію Природничої Секції Київського Наукового Товариства. Протягом 1918 — 1920 рр. утворено ботанічну, зоологічну, геологічну, метеорологічну, антропологічну, хімічну, математичну, фізичну, сільськогосподарську, медичну, ветеринарну підкомісії [5; 13].

У 1907 р. в Києві було створено Українське наукове товариство (далі — УНТ) під головуванням М. Грушевського, мета якого полягала у розробленні термінологій різних галузей знання українською мовою. При УНТ працювала Природничо-лікарська секція, очолювана Мартирієм Галиним, палким прихильником української мови, якого вважають першим автором наукових праць із хірургії, опублікованих українською мовою. У «Збірнику медичної секції» (редактор — М. Галин) опубліковано 30 доповідей учених-лікарів — О. Корчака-Чепурківського, О. Черняхівського та ін. У 1918 р. у журналі «Українські медичні вісті» з'являються фрагменти словника М. Галина «Українська медична термінологія», а в 1920 р. виходить перший «Російсько-український медичний словник. Матеріали до української медичної термінології» за його редакцією [14: 232 — 233].

У 1919 р. при Всеукраїнській Академії Наук засновано Орфографічно-термінологічну (Правописно-Термінологічну) Комісію на чолі з Агатангелом Кримським, до складу якої увійшли природнича, технічна, правнича та орфографічна секції. Про об'єднання термінологічної роботи говорили з перших днів свого існування і Термінологічна Комісія Товариства, і Правописно-Термінологічна Комісія, але це було зроблено тільки під час злиття Наукового Товариства з Академією Наук. 30 травня 1921 р. Спільне Зібрання Академії затвердило умови об'єднання Товариства й Академії, за якими всі термінологічні установи обох інституцій зливалися в єдиний Інститут української наукової мови ВУАН [5; 13].

Головним завданням ІУНМ була систематична робота в галузі теоретичного та практичного термінознавства. У проєктованих словниках декларувалася підтримка процесу українізації, встановлення зв'язків з іншими науковими установами та видавництвами, здійснення контролю над збереженням чистоти української наукової мови і забезпечення її плідного розвитку.

Перед співробітниками ІУНМ також поставлено завдання наблизити наукову мову до розуміння широких мас, із цією метою Інститут здійснював збирання народних матеріалів, організацію мережі кореспондентів, її удосконалення, спорядження термінологічних експедицій на місця, опрацювання здобутих матеріалів, класифікацію й застосування до різних галузей знання. Приділялася увага нормативній діяльності, зокрема очищенню мови від невиправданих запозичень, здійснювалася робота над довідковою та навчальною літературою [13].

Зусиллями різних комісій упродовж 1917 — 1921 рр. видано близько 30 словників, які, природно, не могли задовольнити навчальних потреб держустанов, шкіл, преси у нормативній усталеній термінології, оскільки вони, на переконання Г. Холодного, «були здебільшого невдалими спробами, а часом і зовсім неграмотними писаннями. Разом із тим цей термінологічний дощ цікавий як виразний показник безперечної і широкої життєвої потреби» [12: 14].

На думку Ю.В. Шевельова, єдності в поглядах на розвиток української термінології не було. Одна група вчених уважала, що досить заповнити мовні прогалини, куди дотепер звичайно потрапляли російські слова як своєрідні готові формули. Друга група пропонувала на додаток замінити елементи, що сприймалися як не властиві українській мові, на питомо національні. Останніх можна назвати представниками етнографізму, перших — синтетизму (бо йшлося про синтез народної й книжної традиції, хутірських та урбаністичних елементів); або крайніми пуристами й поміркованими пуристами. Представниками етнографічної школи були А. Кримський, Є. Тимченко, О. Курило у своїх ранніх працях, М. Гладкий, С. Смеречинський, а поза УРСР В. Сімович у ранніх працях та І. Огієнко. До поміркованих пуристів належали О. Синявський, М. Сулима, М. Наконечний, О. Курило в пізніших роботах та інші. Близько до них стояли В. Ганцов та А. Ніковський [14: 167].

Крім практичної роботи над словниками здійснено перші спроби дослідження окремих терміносистем: Б. Юрківський «З рибальської термінології с. Дуфінки», В. Шарко «З нової математичної термінології», П. Горецький «Означення поняття термін і укладання термінологічного матеріалу» та ін., що друкувалися на сторінках «Вісника ІУНМ».

У 1928 р. в Інституті засновано Бюро народної термінології, завдання якого полягало в упорядкуванні наявного матеріалу та поповненні новим. Картковий матеріал ІУНМ на цей час становив понад 2 мільйони одиниць.

Зі зростанням авторитету Інституту проєкти лексикографічних видань підлягали рецензуванню працівниками установи, що полегшувало

створення єдиних термінологічних стандартів та впровадження їх у систему української освіти. В Інституті була вироблена чітка методологія для впорядкування словників, одна з її засад — орієнтація на ресурси рідної мови в перекладі й адаптації наукових понять і явищ. Цим українське термінознавство розійшлося з російським, що переважно будувалося на інтернаціональних засадах.

Упродовж існування Інституту його працівники уклали та видали 24 словники з різних галузей науки, техніки, культури. Більше того, 1926 р. із Державним Видавництвом України було підписано угоди на укладання 34 термінологічних словників, однак закриття закладу й перетворення його на Науково-дослідний інститут мовознавства (НДІМ) в 1930 р. призвело до того, що багато словників залишилося не виданими, а, відтак, назавжди втраченими [6]. Визначними пам'ятками термінологічної діяльності стали два видання «Вісника» Інституту (відповідно 1928 і 1929 рр.), які теж не мали продовження після заборони наукової інституції.

Як свідчать архівні матеріали, у 20 — 30-ті роки ХХ ст. діловодство в Академії наук велося українською мовою. На жаль, у 1930 рр. розпочалася нова хвиля репресій, вишукування недоліків у роботі, які відразу кваліфікувалися як шкідництво ворогів народу [4: 31]. Упродовж 1933 — 1935 рр. було видано так звані «репресивні» термінологічні бюлетені, які містили списки заборонених лексикографічних праць через їх виразно «націоналістично-буржуазне» спрямування. У 1937 — 1938 рр. як «ворогів народу» засуджено чимало академіків, членів-кореспондентів, директорів інститутів, провідних учених, серед яких О.Н. Синявський, С.І. Василевський, О.П. Ізюмов, Г.О. Сабалдир та ін.

Відродження термінологічних досліджень припадає на кінець 50-х — початок 60-х рр. ХХ ст. і пов'язане зі створенням Президією Академії наук УРСР Словникової комісії, яка мала визначити основні принципи укладання термінологічних словників. Успішно продовжує розпочату діяльність Комітет наукової термінології, створений при Президії НАН України в 1978 р., його робоча філологічна група, згодом відділ наукової термінології, стали координатором в галузі української наукової термінології, основним органом у справі її систематизації та вноормування. Співробітниками відділу або за їх участю створено й опубліковано понад 20 словників різних галузей знання, 6 монографій з актуальних проблем сучасного термінознавства.

У справі наукової нормалізації мови до середини ХХ ст. зроблено небагато. Мовознавці намагалися використовувати власні ресурси, а не вдаватися до запозичень. Саме таких засад дотримувалися вчені, згуртовані навколо Академії Наук. Провідна думка полягала в тому, що основу термінології варто опрацювати на базі діалектних словникових запасів. Для відсутніх у народі понять треба поступово надавати нового значення відомим словам або творити нові терміни, беручи за підставу поширені в сільській мові морфеми [4: 131].

У кінці 70-х — на початку 80-х рр. ХХ ст. із досвіду практичної термінознавчої науки постає термінознавство як самостійна наука зі своїм поняттєвим апаратом та методологією, яке умовно поділяємо на теоретичне та практичне термінознавство. У ці роки були зроблені важливі узагальнення з визначення статусу терміна, встановлення його основних аспектів вивчення. Традиційне термінознавство, концентруючи зусилля на обробленні фіксованих даних, залишалося в межах методики статичного аспекту дослідження мовних одиниць. Зауважимо, що особливістю термінознавства як науки було те, що його становлення припало на період формування й упорядкування галузевих терміносистем, у зв'язку з чим лексикографія перетворилася на один з провідних напрямів термінознавства, який успішно розвивається й сьогодні.

У цей час діяльність українських учених перебувала під значним впливом російського термінознавства, започаткованого ще в 30-ті рр. ХХ ст. (праці Д.С. Лотте, Е.К. Дрезена, Г.Й. Винокура, О.О. Реформатського) й у подальшому збагаченого дослідженнями О.С. Герда, Б.М. Головіна, В.П. Даниленка, З.І. Комарової, В.М. Лейчика, С.Д. Шелова та багатьох інших.

Зусиллями науковців упродовж 1959 — 1979 рр. було опубліковано 75 термінографічних видань, із них 22 тлумачні й тлумачно-перекладні словники, 14 довідників, 4 енциклопедії, 33 перекладні словники, серед яких заслуговують на увагу «Російсько-український технічний словник» (80 тис. термінів), «Російсько-український сільськогосподарський словник» (40 тис. термінів) та ін. [10: 10]. Недоліком цих праць було дотримання принципу мінімальних розходжень (здебільшого калькування російських термінів) та уніфікування, інтернаціоналізації на основі виробленої спільності за допомогою російської мови, що домінувала на теренах СРСР, нехтування нормами української мови.

У бібліографічному вказівнику «Терминоведение на Украине» (1982), укладеному М.П. Богуцькою та А.В. Лагутіною [11], досягнення українських термінознавців представлено за п'ятьма основними напрямками: 1) лінгвістичні питання термінознавства — праці І.К. Білодіда, А.В. Лагутіної, Л.С. Паламарчука, В.С. Перебийніс, Н.С. Родзевич, Л.О. Симоненко [Там само: 6, 8, 13, 15]; 2) термінознавство окремих сучасних мов — А.А. Бурячка, В.О. Винника, В.В. Дятчук, М.А. Жовтобрюха, В.С. Марченка, Г.І. Неруш, В.В. Німчука, Л.С. Паламарчука, Л.О. Симоненко [Там само: 20, 21, 23, 27, 33, 34, 38]; 3) історія становлення національних термінологій; діалектне термінознавство — А.А. Бурячка, В.Й. Горобця, Н.С. Родзевич, Л.О. Симоненко [Там само: 46, 48, 49, 61, 62]; 4) порівняльно-зіставне термінознавство — Г.М. Гнатюк, П.Й. Горецького, Н.С. Родзевич, Л.О. Родніної [Там само: 80, 86, 89]; 5) термінознавство функціональних стилів — А.А. Бурячка, А.В. Лагутіної, Л.О. Родніної, Л.Г. Скрипник [Там само: 68, 69, 93, 94].

На жаль, 80-ті роки ХХ ст. позначені спаданням у розвитку термінологічної лексикографії — за десятиріччя побачило світ близько 20 видань

[10: 11]. Спостережено й поступове уповільнення природного процесу творення української наукової термінології, зорієнтованої на максимальне наближення до російської.

90-ті рр. ХХ — початок ХХІ ст. ознаменувались «термінологічним вибухом», зумовленим змінами, що відбулися в суспільно-політичному житті країни. Посилений інтерес до проблем наукової термінології спричинений практичними потребами: забезпечити державотворення, навчальний процес, пресу, виробництво, радіо, телебачення нормативною термінологією. Дослідження в галузі термінознавства проводять відразу в кількох напрямках: переосмислено історію формування та розвитку окремих галузевих, фахових, наукових термінологій, випрацьовано наукові засади термінотворення, задекларовано проблему відповідності термінів системі української мови, унормування й кодифікування вітчизняної термінології.

Тогочасне системно-структурне термінознавство, концентруючи зусилля на опрацюванні фіксованих даних, продовжує залишатися в межах методики статичного аспекту вивчення мовних одиниць. Перехід від структурної парадигми до структурно-функціональної, що відбувся в українському термінознавстві в 80 — 90-х рр. ХХ ст., зробив його відкритим для багатьох принципово нових ідей щодо головних понять і категорій; у межах функціонального напрямку термін розглядають не лише як один із лінгвістичних об'єктів, але і як засіб, за допомогою якого можна вивчати функціональну природу мови, уявлення про яку пов'язане з вивченням вторинних похідних понять, зокрема з формуванням категорій терміна. Розвиток функціонального напрямку в термінознавстві не лише довів незаперечні переваги перед структурно-класифікаційною парадигмою, але й зумовив закономірний перехід до антропоцентризму, який оперує різними концепціями сутності мовної творчості дослідників.

На сьогодні дослідження з термінознавства в Інституті української мови НАН України провадять за багатьма напрямами.

Найважливішою ділянкою є *словникарська робота*. Досягненням відділу наукової термінології є «Словник української біологічної термінології» (укладачі: Д.М. Гродзинський, Л.О. Симоненко, М.П. Годована, С.В. Овсейчик, Л.В. Туровська, Н.О. Яценко, Л.М. Василькова; 2012) [8: 282]. Побачили світ також словники тлумачного типу «Українська мова. Короткий тлумачний словник лінгвістичних термінів» за ред. С.Я. Єрмоленко (2001) та «Нові слова і значення» (укл. Л.В. Туровська, Л.М. Василькова; 2008) [Там само: 255, 265], а також перекладні двомовні словники (усього 6), в укладанні яких брали участь співробітники Інституту [8: 282; 9] та електронний «Покажчик українських авіаційних термінів» (укл. Л.А. Халіновська; 2016) [7]. Л.В. Туровська здійснила відповідальне редагування словника «Ілюстрований словник-довідник термінів офтальмопластичні хірургії» (2012) [3].

Вагомими є напрацювання учених Інституту в теоретичному термінознавстві. *Загальні питання термінознавства* розглянуто в працях

К.Г. Городенської, П.Ю. Гриценка, В.Л. Іващенко, Л.П. Кислюк, Н.Ф. Клименко, В.І. Критської, Ю.В. Романюк, Л.О. Симоненко, Л.В. Туровської [8: 253, 282, 264, 274, 275, 277, 279]. *Дослідження галузевих термінологій* провадять Л.М. Василькова, С.О. Вербич, І.С. Гнатюк, М.П. Годована, О.П. Карпенко, Л.В. Мовчун, Н.В. Пуряєва, І.А. Самойлова, Л.О. Симоненко, Л.В. Туровська, І.В. Шматко [Там само: 247, 251, 257, 260, 265, 280]; зокрема лінгвістичної — І.Р. Вихованець, П.Ю. Гриценко, І.А. Казимирова, С.О. Соколова [Там само: 248, 249, 257, 259]. Окремі термінологічні праці присвячені *науковій спадщині* учених — Івана Шелудька (І.С. Гнатюк); М.А. Грицака (В.В. Німчук); А. Кримського (Л.О. Симоненко, І.А. Казимирова); Р. Брандта та І. Огієнка (І.А. Казимирова) [Там само: 249, 255, 276, 278]. *Історичні аспекти термінознавчих досліджень* порушені в працях Л.М. Василькової, О.М. Данилевської, І.А. Казимирової, Л.В. Туровської, Л.А. Халіновської, Н.О. Яценко [Там само: 252, 254, 256, 258, 260, 272, 278]; *проблеми стандартизації* — І.А. Казимирової, Л.В. Туровської, Л.О. Симоненко [Там само: 249, 256, 265, 275]; *дидактичні аспекти* побутування терміна досліджувала Л.В. Мурашко (Туровська) [Там само: 248]; функціонування *терміна в тексті* — Н.М. Сологуб, О.М. Тищенко, Л.В. Туровська, Л.А. Халіновська [Там само: 257, 258, 263, 279]; *нормативні проблеми* — Л.О. Симоненко, Л.В. Туровська [Там само: 257, 258]. *Фахові мови* постали об'єктом наукових зацікавлень Л.В. Туровської [Там само: 270, 273]; *мовної особистості* — І.А. Казимирової [Там само: 271, 274, 275]. *Когнітивно-дискурсивне термінознавство* представлене в статтях В.Л. Іващенко, І.А. Казимирової, О.О. Коляденко [Там само: 255, 257, 258, 259, 261, 270, 275].

Важливе місце посідають праці з *теорії термінографії* — Л.М. Василькова, П.Ю. Гриценко, В.В. Жайворонок, О.А. Іванова, І.А. Казимирова, Л.М. Полюга, Л.В. Туровська, Л.О. Симоненко [8: 248, 250, 261, 265, 266, 268, 271]. Окремі розвідки присвячені *корпусним методикам* (О.М. Демська-Кульчицька) [Там само: 259]) та *електронним словникам* (Л.В. Туровська) [8: 268]).

Сьогодні в групі наукової термінології у складі відділу граматики і наукової термінології Інституту української мови НАН України активно розпрацьовують такі сучасні напрями термінознавства: *когнітивно-дискурсивне (фреймове)* (О.О. Коляденко), *історичне* (Ю.А. Чернобров), *семасіологічно-функціональне* (О.І. Васецька) *термінознавство*.

Перспективи наукових пошуків термінологів зосереджено на визначенні теоретичних засад створення корпусів наукових текстів, термінологічних баз і банків даних; поглибленні теоретичних досліджень у термінографії, зокрема випрацюванні принципів укладання одно- і багатомовних термінологічних словників різних галузей знань; засад укладання історичного словника лінгвістичних термінів, навчальних посібників із термінознавства; створення теоретичного підґрунтя для уведення фаху «термінолог» до переліку спеціальностей, за якими готують студентів заклади вищої освіти України.

ЛІТЕРАТУРА

1. Верхратський І. Початки до уложення номенклатури и терминології природописної, народної и замітка о волоськімъ-павуку. Львів: Печатня М.Ф. Поремби, 1864.
2. Верхратський І. Матеріялы до словаря зоологичного. *Вечерницѣ. Литературне письмо для забавы и науки*. Львів, 1863. Речник 2, Ч. 11. С. 87 — 88.
3. Жабоедов Г.Д., Петренко О.В. Ілюстрований словник-довідник термінів офтальмопластичної хірургії. Київ — Ірпінь: ВТФ «Перун», 2012.
4. Інститут мовознавства ім. О.О. Потебні НАН України — 75, 1930 — 2005: Матеріали до історії. Ред. В.Г. Скляренко. Київ, 2005.
5. Кочерга О., Кулик В. Українські термінологічні словники довоєнного періоду в бібліотеках Києва та Львова. *Вісник АН України*. 1994. № 2. С. 55 — 61.
6. Ляшенко О.А. Укладання сільськогосподарських словників у 20 — 30-х рр. ХХ ст. URL: http://www.rusnauka.com/8_NMIW_2008/Philologia/27992.doc.htm (дата звернення: 29.11.2018).
7. Показчик українських авіаційних термінів. Укл. Халіновська Л.А. Київ, 2016. URL: http://www1.nas.gov.ua/institutes/ium/new_books/Documents/pokazhchuk-ukrajinskyh-aviacijnyh-terminiv.pdf
8. Публікації співробітників Інституту української мови НАН України (1991 — 2015): бібліографічний показчик. Київ, 2017.
9. Російсько-український зовнішньоторговельний і зовнішньоекономічний словник. Укл. Н.П. Башнякова, В.М. Бріцин, Г.П. Вишневецька, В.І. Гончаров, І.А. Казими́рова, Т.К. Черторизька. Київ, 2004.
10. Симоненко Л.О. З історії становлення української термінографії. *Тенденції та перспективи формування професійної лексики*. 2013. Вип. III. С. 3 — 11.
11. Терминоведение на Украине: библиографический указатель (1947 — 1980). Сост. М.Ф. Богуцкая, А.В. Лагутина. Киев, 1982.
12. Холодний Г. До організації термінологічної справи на Україні. *Вісник ІУНМ*. 1928. Вип. 1. С. 9 — 20.
13. Холодний Г. Стан та перспективи наукової роботи Інституту Української Наукової Мови. *Українська мова у ХХ сторіччі: історія лінгвоциду. Документи і матеріали*. Упор. Л. Масенко, В. Кубайчук, О. Демська-Кульчицька. Київ, 2005. С. 92 — 94.
14. Шевельов Ю. Українська мова в першій половині двадцятого століття (1900 — 1941): Стан і статус. Перекл. з англ. О. Соловей. Київ, 1987.

REFERENCES

1. Verhratskyi, I. (1864). Basics for compilation of nomenclature and terminology for vernacular nature descriptions, with note on *Lycosa singoriensis*. Lviv: M.F. Poremba Publ. House (in Ukr.).
2. Verkhratskyi, I. (1863). Materials for zoological vocabulary. *Vechernyce. Literaturne pismo dlja zabavy i nauky Veharnytsi*. Lviv. Vol. 2, pt. 11. P. 87 — 88. (in Ukr.).
3. Zhaboiedov, H.D., Petrenko, O.V. (2012). Illustrated dictionary of Ophthalmic Plastic Surgery. Kyiv — Irpin: VFT “Perun” (in Rus.).
4. O.O. Potebnya Institute of Linguistics of the National Academy of Sciences of Ukraine — 75, 1930 — 2005: Materials of the history (2005). Kyiv: Dovira (in Ukr.).
5. Kocherha, O., Kulyk, V. (1994). Prewar Ukrainian term dictionaries in Kyiv and Lviv libraries. *Visnyk of Academy of Sciences of Ukraine*, 2, 55 — 61 (in Ukr.).
6. Liashchenko, O.A. Compiling agricultural dictionaries in the 20’s and 30’s of the twentieth century. URL: http://www.rusnauka.com/8_NMIW_2008/Philologia/27992.doc.htm (Accessed 29.11.2018).
7. Khalinovska, L. (ed.). (2016). Index of Ukrainian aviation terms. URL: http://www1.nas.gov.ua/institutes/ium/new_books/Documents/pokazhchuk-ukrajinskyh-aviacijnyh-terminiv.pdf. (in Ukr.).
8. Publications of the Ukrainian Language Institute of NAS of Ukraine scientists’ (1991 — 2015): bibliographic index. (2017). Kyiv (in Ukr.).
9. Bashniakova, N.P., Britsyn, V.M. et. al. (2004). Russian-Ukrainian foreign trade and foreign economic dictionary. Kyiv: Vyshcha shkola.

10. Symonenko, L.O. (2013) History of the scientific terminography formation. *Tendencies and perspectives of forming the professional language*, 3, 3 — 11 (in Ukr.).
11. Bogutskaia, M.F., Lagutina, A.V. (eds). (1982). Terminology in Ukraine: bibliographic index (1947 — 1980). Kyiv: Naukova dumka (in Ukr.).
12. Kholodnyi, H. (1928). To organize a terminological work in Ukraine. *Visnyk IUNM*, 1, 9 — 20 (in Ukr.).
13. Kholodnyi, H. (2005). State and perspectives of scientific work in Ukrainian Scientific Language Institute. *Ukrainian language in the twentieth century: libguocide history. Documents and materials*. Masenko, L., Kubaychuk, V., Demaska-Kulchytska, A. (eds.). Kyiv: Vyd. dim Kyievomohylianska akademiiia. P. 92 — 94 (in Ukr.).
14. Shevelov, Yu. (1987). The Ukrainian language in the first half of the 20th century (1900 — 1941): State and Status. Kyiv: Suchasnist (in Ukr.).

Статтю отримано 30.11.2018

Iryna Kazymyrova, Liudmyla Turovska

Institute of the Ukrainian Language of National Academy of Sciences of Ukraine, Kyiv

ACADEMIC TERMINOLOGY: FLASHBACK AND PERSPECTIVES FOR THE DEVELOPMENT

The paper analyzes main aspects of terminology as a science at different periods of the academic Ukrainian language studies development. The initial attempts to discuss theoretical and practical terminological problems in Ukraine were made in the middle of the XIX century. The scientific societies started collecting agricultural, natural, technical terminology and nomenclature. They formed the basis of the terminological file system of the Kiev Scientific Society. The paper describes evolution of terminological researches at the Ukrainian Scientific Language Institute of All-Ukrainian Academy of Science since its foundation in the Academy of Sciences. It also characterizes the most important achievements in the field of terminology by the researchers of Linguistics Institute, which was founded in 1930. It is stated that extra-linguistic factors, especially educational and ideological, had a great influence on presentation of terms in a specialized dictionary during this period. The terminological work of the Institute of the Ukrainian Language of the National Academy of Sciences, founded in 1991, is presented.

The most significant issues of the Ukrainian language studies are the theory and applied terminology problems caused by globalization and democratization of the Ukrainian society. They are: 1) language standard realization in the Ukrainian everyday language practice; 2) return to active use of some terms; 3) implementation of cognitive and functional approach into scientific researches in linguistics. The paper characterizes the main aspects of terminological studies nowadays, such as actualization of term history in the context of science development; activation of semasiologic researches in functional paradigm; study of LSP in anthropocentric paradigm, in particular correlation of the naïve and scientific knowledge according to experimental data investigation.

The prospects of further scientific work are drown. The scientific work should be focused on such problems: theoretical principals of scientific text corps working out; terminological databases and data banks forming; theoretical researches in terminography improving; principles of one or many languages dictionaries in different spheres of knowledge compiling; historical dictionary of linguistic terms compiling; teaching aids on terminology; the formation of theoretical basis for the “terminologist” introduction to the list of specialties the institutions of higher education of Ukraine prepare to.

Keywords: *terminological system, terminology, terminological work, terminological dictionary, scientific terminological societies, Ukrainian Scientific Language Institute of All-Ukrainian Academy of Science, Linguistics Institute of the National Academy of Sciences of Ukraine, Ukrainian Language Institute of the National Academy of Sciences of Ukraine.*